

Methods. This article uses a complex set of methods for analyzing the material of the research: contextual-interpretation analysis, morphemic, word-building and cognitive-onomasiological analyses.

Results. Coherence is the textual category that mediates the development of the text topics, the formation of its informativity. It enforces the integration of all textual levels to create textual integrity, as well as text perception and understanding. Onomasiological coherence is based on the repetition of the derivational components of words, words' roots and general nominative mechanism of word-formation.

Conclusion. M. Semenko's poetry combines the canons of the world's avant-garde with romanticism and dreaminess, emotionality and lyricism, inherent in the Ukrainian culture and ethnic consciousness. The peculiarity of the onomasiological coherence in M. Semenko's works is stipulated by the author's positioning as the founder of the Ukrainian quero-futurism.

Key words: onomasiological coherence, futurism, motivation, onomasiological structure, composite, denominative verb.

Надійшла до редакції 29.03.16

Прийнято до друку 14.04.16

УДК 420+808.803.2+801.93

ЗЕЛЕНА Інна Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
германської філології та методики викладання
іноземних мов Південноукраїнського
національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
e-mail: zsa777green@ukr.net

ЕСТЕТИКА ПЕЙЗАЖУ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВОПОЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ

У статті розглянуто естетику пейзажу як об'єкт лінгвопоетичного дослідження. Лінгвопоетичний аналіз тексту інтерпретовано як такий, що вирізняється багатовекторністю і багатовимірністю, охоплює особливості мовної організації тексту, функції поетичного інструментарію у його складі й естетичну цінність окремих конструктів. На матеріалі описової поеми відзеркалено естетичну функцію пейзажу в англомовному поетичному дискурсі.

Ключові слова: англомовний поетичний дискурс, пейзаж, естетика пейзажу, естетична функція, описова поема, поетичний інструментарій, поетична фоніка.

Постановка проблеми. Сучасні лінгвістичні дослідження в галузі стилістичного аналізу словесно-художньої творчості акцентують увагу на лінгвопоетичному аспекті її інтерпретування, тобто осягненні англомовного поетичного дискурсу в площині розгортання авторського задуму, імплементованого ним поетичного інструментарію в кореляції з естетичним наповненням самого твору. Ґрунтуючись на лінгвостилістичному аналізі, лінгвопоетичне дослідження центрує увагу передусім на елементах плану вираження, тобто авторській маніфестації певних естетичних констант крізь призму поетичної тканини віршованих пасажів. У цьому аспекті набуває важливості осмислення естетики пейзажу як об'єкта лінгвопоетичного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що пейзаж є конструктивним елементом художнього тексту. Джерельну базу дослідження склали праці в галузі стилістики й інтерпретації художнього тексту (І. Арнольд, І. Гальперін, В. Кухаренко); лінгвопоетики (О. Ахманова, С. Гаспарян, В. Задорнова); поетики (В. Виноградов, Р. Якобсон); теорії літератури (М. Бахтін); естетики пейзажу (Л. Будагова, Л. Петрухіна).

Мета статті полягає в осягненні естетики пейзажу як об'єкту лінгвопоетичного дослідження на підґрунті аналізу англомовного поетичного інструментарію пейзажної лірики описової поеми Дж. Томсона «Пори року» у кореляції з її естетичним сенсом.

Для досягнення поставленої мети використано *методи* тематико-класифікаційного, семантичного, порівняльно-стилістичного аналізу, а також метод лінгвопоетичної інтерпретації художнього тексту.

Виклад основного матеріалу. Лінгвопоетика розглядає поетичну мову як форму емоційно-естетичного осягнення довкілля. Як слушно зауважує С. Єрмоленко, ефективність інтерпретації художнього тексту досягається використанням методів моделювання функціонально-семантичного поля, структурування семантичного поля, у якому розрізняються макро- і мікрополя [1, с. 16]. С. Єрмоленко слушно акцентує на тому, що для розкриття сутності поетичної моделі світу використовують метод лексико-семантичної сполучуваності, тобто коли естетичну функцію слова виявлено тільки в сполученні його з іншими словами й тематичному контексті, коли кожна сема слова виявляє асоціативно-образний зв'язок з семами інших слів [1, с. 57].

А. Мойсієнко зазначає, що динаміка декодування поетичного тексту, зокрема на лексико-семантичному ґрунті передбачає врахування апперцепційних моментів кожного слова, що в текстовій структурі знаходить своє відбиття на синтагматичному і парадигматичному рівнях [2, с. 19]. В. Задорнова інтерпретує лінгвопоетику як «сукупність використаних у художньому творі мовних засобів, за допомогою яких письменник забезпечує естетичний вплив, необхідний йому для втілення його ідейно-художнього задуму» [3, с. 20]. За Т. Ковальновою [4], лінгвопоетика пояснює, якими мовними засобами і прийомами експлікуються смисли в художньому тексті і виявляється емоційно-естетичний вплив на читача. За висловленням В. Філінюк, поетичний текст у сукупності всіх своїх складників є носієм певної змістової та естетичної інформації. Відтак, дослідження в галузі лінгвопоетики охоплюють широке поле проблем, що стосуються естетики мови, окремих текстових структур, специфіки і функціонування слова, зокрема образного, у різних художніх системах індивідуально-авторських ідіостилів (ідіолектів) [5].

За образним висловом Л. Будагової, природа як «словник почуттів» найбільш інтенсивно використовується саме в поетичному слові. Іманентна емоційно-семантична напруга поезії в поєднанні з лаконізмом вимагає заміни розгорнутих описів тропами, джерелом яких є світ довкілля [6, с. 98].

Суголосної думки дотримується Л. Петрухіна, яка зазначає, що саме ті віршовані твори, що звертаються до природи як до поетичного матеріалу, розкривають її «словник», послуговуючись відповідними образами, моделями, елементами можна залучити до «пейзажної поезії» [7].

Водночас наголосимо на домінантній ролі фонетичного компоненту, який, на думку Н. Ступак [8], відіграє важливу роль в образній системі поетичного твору. Є. Борисова акцентує на тому, що лінгвопоетичний аналіз можна розпочинати, тільки коли прочитано й відчуту увесь твір в цілому [9]. На наш погляд, у поезії пейзаж є одним із змістових та композиційних компонентів, виконує зображувально-виражальні, емоційно-естетичні функції, є важливим засобом розгортання ідейно-художнього змісту твору.

Відтак, доходимо висновку, що лінгвопоетичний аналіз тексту вирізняється багатовекторністю й багатовимірністю, охоплює особливості мовної організації тексту, функції поетичного інструментарію в його складі й естетичну цінність окремих конструктів.

Розглянемо естетику пейзажу в описовій поемі Дж. Томсона «Пори року» [10]. Пейзажні замальовки весни репрезентують собою своєрідні ліричні відступи від головної розповіді. Ці зображення є емотивно насиченими, адже маніфестація естетико-поетичного задуму відбувається за допомогою спеціально створеного ним персонажа. Авторське бачення художнього простору з динамічної точки зору безпосереднього спостерігача сприяє виділенню лейтмотивно-імпліцитних і символічних елементів поеми. Панорамне зображення кожної окремої пори року на детально виписаному полотні вводить читача в атмосферу конкретного часу, у результаті чого в художніх творах збережено перевагу розгорнутих описів експозиційного типу.

Емотивно-чуттєве сприйняття образу весни актуалізовано не тільки за допомогою синтаксичних і фонетичних експресивних засобів, але й проникає в лексичний пласт опису, викликаючи появу емоційно насичених епітетів, піднесено-поетичних порівнянь і метафор, та підсилюється яскравою колористикою пейзажних елементів, зокрема *the sweetened zephyr springs, the radiant fields, shadowy clouds, rocky-channeled maze, the rosy-footed May, the purple heath, the breezy-ruffled lake, twinkling myriads, the dewy gems*) тощо.

Так, у дескрипціях весняних пасажів автор навмисно відходить від усталених тривіальних природних замальовок, створюючи образ небесної богині, прикрашеної гірляндами троянд (*garlanded with roses, surrounded by music*). Окреслений образ, навмисно прихований за хмарою та вуаллю, стає символічним втіленням весни, вплітається в загальну ідейно-естетичну думку твору й сприяє його інтеграції в єдине ціле.

У художньому континуумі вірша серед засобів стилістичної виразності Дж. Томсонського «садового пейзажу» підвищується роль епітетів, у семантиці яких наявні різноманітні емотивні й експресивні конотації (*velvet leaves, the deep-green earth, of purest virgin white, her endless bloom*) та метафор (*fair-handed Spring unbosoms every grace, the breath of Nature, the sun shakes from his noon-day throne*) та ін.

За інтенцією автора в поемі репрезентовано цілий поетичний каталог садових квітів, як-от: *lilies of the vale, cowslips, snowdrops, crocuses, hyacinths, jonquils, narcissus, carnations, gay-spotted pinks, the damask-rose, the daisy, primrose, violet darkly blue, polyanthus, yellow wallflower, lavish stock, anemones, purple violets* та ін. Водночас Дж. Томсон вдається до персоніфікації образу весни, яка є рушійною силою краси: *blushing borders bright with dew, mingled wilderness of flowers, air-handed Spring unbosoms every grace* тощо. Поетичний інструментарій підсилюється такими зворотами, як *unnumbered dyes, infinite numbers, with hues on hues expression cannot paint, flowering elders crowd* та *blushing borders bright with dew* тощо. Стилістична функція цих засобів полягає не тільки в створенні зорового уявлення, але й у передачі імпліцитної інформації. Особливого художнього навантаження в площині твору відіграє художня деталь, яка повідомляє про найбільш репрезентативну характеристику об'єкта й несе імпліцитний смисл.

Високою частотністю вживання відрізняються епітети-колоративи, що охоплюють назви всіх кольорів та їхні відтінки, а також епітети, що характеризуються синестезією образного вираження. Національна специфічність пейзажних описів виявляється і в особливостях сполучуваності колірних епітетів з відповідними обумовленими словами. Так, у пейзажних описах Дж. Томсона дуже широкий спектр сполучуваності й високу частотність вживання мають прикметники *pale* (sunlight, sun, sky, light, sand тощо) і *grey* (cloud, sky).

У поетичній мові назви кольорів є естетично проакцентованими, мають багате семантичне наповнення й різноманітні функції. Колірна гама як важливе мовноестетичне явище є одним із показників індивідуального стилю автора, а її аналіз має принципове значення для розуміння специфіки поетичномовних картин світу (за Г. Губаревою).

Дж. Томсон приділяє особливу увагу неяскравим сполученням кольорів, світлотіні і півтонам, створюючи тонке і точне зорове сприйняття образу в читача. З усіх лексичних одиниць, що передають кольорову гаму, автор вдається здебільшого до використання ад'єктивних сполучень, що позначають блакитні, сірі та сріблясті тони й «вкраплені» в безліч пейзажних описів.

Пейзажні замальовки літа нібито створюють слуховий і зоровий ефект для передачі відповідної картини довкілля. Поетичний дискурс увиразнюють метафори (*beauteous robes of Heaven, Nature's resplendent robe, Parent of Seasons, the round of nations in a golden chain*), лексико-стилестичні персоніфікації (*the mountain's brow illumed with fluid gold, the face of Nature shines, harmonious swell'd by Nature's finest hand*), порівняння (*like the fearful fawn, as shines the lily through the crystal mild, as the rose amid the morning dew*), епітетами (*the dew-bright earth, and colour'd air, the downy orchard, and the melting pulp of mellow fruit, the milky stream*) та ін. Взагалі пейзаж у Дж. Томсона виконує живописну й естетичну функції. На

наше переконання, подібний пейзаж слід розглядати з позицій його естетики, оскільки він «конструюється» через імплементацію саме естетико-поетичних мовних констант.

Літній пейзаж описано в гімні. Поет центрує увагу на красі літніх ландшафтів (*with lavish hand, shower every beauty, every fragrance shower, herbs, flowers, and fruits*) та ін. Найбільш експресивними пасажами літа є зображення, присвячені опису певних пейзажних мотивів як-от: *the dawn and sunrise; the dogs wakened by the wasp; the field of hay-makers; noontide; the horse stung by the gadfly; the sheep-shearing scene; the solitary bather; and the transition from evening to the darkness of summer night* та ін.

Головні образи природних стихій, зокрема образи вітру, вогню і сонця набувають у творчості Дж. Томсона особливого символічного сенсу. Так, домінантна пейзажна деталь – образ сонця, представлений метафорою (*the round of nations in a golden chain*). Дескриптивні описи колористичних порівнянь променів (*the mixing myriads of thy setting beam*) уможливорюються репрезентацією коштовних каменів, зокрема *the lively diamond drinks, the ruby lights, the sapphire, solid ether, the purple-streaming amethyst, the yellow topaz burns, the green emerald shows, the whitening opal play thy beams* тощо. Колористичні номінації не тільки вказують на барву, а й підсилюють загальне емоційне тло поезії. Відтак, проникнення колористичної техніки ще більше зближує літературний опис з живописним зображенням.

Заслужують маніфестації й пейзажні замальовки осені, що вирізняються своєрідною динамічністю, пов'язаною в певному сенсі із швидкоплинністю окресленої пори року. Осінній пейзаж представлений у описовій поемі Дж. Томсона у двох аспектах. Застиглі пейзажні метафори і епітети, імплементавані в картини осіннього врожаю, змішуючись з реальними образами, набувають більш глибокого естетико-ідейного сенсу: *pears "scattered round" and "wide-projected heaps" of apples, the breath of orchard big with bending fruit, a mellow shower, the juicy pear lies in a soft profusion scattered round, the blushing orchard shakes* та ін.

Маніфестація поетичних зимових пейзажів дощу на фермі, морозної ночі, Сибірського ведмеда тощо (*a wet day at the farm; a river in flood; the visit of the redbreast; a shepherd perishing in the snow-drift, with the pathetic picture of his wife and children becoming concerned about his absence; 'the goblin-story' told by village fires; the still, freezing night; and the Siberian bear' with dangling ice all horrid*) засвідчує те, що панування цієї пори року в певному сенсі добігає кінця, зображення яскравих фарб осіннього пейзажу градуально змінюються більш спокійною та дещо стриманішою репрезентацією іміджів зимової пори року (*the grim evening-sky, the pallid sky, the pure virgin-snows, the flaky clouds, breathless toils, the groaning forest*) та ін.

Водночас, відповідно до зазначеного вище, акцентуємо на домінантній функції поетичної фоніки в оформленні ліричного змісту описової поеми. Серед фонетичних художніх засобів найбільшої маніфестації в поемі здобула алітерація: *the Symphony of Spring; the Messenger of Morn; the Black-bird; the Holly-Hedge; looks wild, and wonders at the wintry Waste; the Swallow sweeps the slimy Pool; the falling Fruits; the various Family of Flowers; their sunny Robes resign; the tedious Time away; that glimmers to the Glimpses of the Moon; she sings her Sorrows thro the Night; and, on the Bough, sole-sitting, still at every dying Fall takes up again her lamentable Strain of winding Woe; till wide around the Woods sigh to her Song, and with her Wail resound* тощо.

Висновки. Отже, лінгвопоетичний аналіз тексту вирізняється багатовекторністю й багатовимірністю, охоплює особливості мовної організації тексту, функції поетичного інструментарію у його складі й естетичну цінність окремих конструктів. Пейзаж у Дж. Томсона виступає у двоплановому аспекті, виконуючи як живописну, так і естетичну функції. Подібний пейзаж слід розглядати з позицій естетики пейзажу, оскільки він «конструюється» через імплементацію саме естетико-поетичних мовних констант.

Відтак експлікація естетичних сенсів у поетичному дискурсі відбувається через осягнення певного імплементаваного автором лінгвопоетичного інструментарію в кореляції з варіативним ідіостилем та естетико-мовною картиною світосприйняття самого

майстра. Авторський поетичний інструментарій, утілений у пейзажних пасажах поеми, є не тільки генератором нових образно-поетичних сенсів, а й моделює художньо-естетичну картину світосприйняття загалом.

Перспективи подальшої роботи полягають у дослідженні проблеми інтертекстуальності пейзажного дискурсу, опанування якої дало змогу виявити лінгвістичні корелятивні константи творчих особистостей творців пейзажних описів.

Список використаної літератури

1. Єрмоленко С. Я. Методи стилістичних досліджень / С. Я. Єрмоленко // Українська лінгвостилістика ХХ – початку ХІ ст. : система понять і бібліографічні джерела / за ред. д-ра філол. наук, проф. С. Я. Єрмоленко. – К. : Грамота, 2007. – С.13-17.
2. Мойсієнко А. К. Віршований текст як динамічна структура // Мовознавство. – 2002. – № 2–3. – С. 3–9.
3. Задорнова В. Я. Словесно-художественное произведение на разных языках как предмет лингвопоэтического исследования : дисс... докт. филол. наук. – М., 1992.
4. Ковальова Т. П. Лінгвопоетичні особливості зародження світу речей в англійській художній прозі ХVІІІ-ХХ століть : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.04 / Т. П. Ковальова ; Київ. держ. лінгв. ун-т. – К., 2000. – 20 с.
5. Філінюк В. А. Образне слово в системі поетичного тексту Емми Андіївської : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01 / В.А. Філінюк ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2006. – 20 с.
6. Будагова Л. Н. Природа как словарь чувств: Об одной из функций природы в поэзии / Л. Будагова // *Натура и культура*. М., 1997. – С. 97–109.
7. Петрухіна Л. Пейзаж у контексті теорії літератури (на матеріалі слов'янської поезії) / Л. Петрухіна // *Проблеми слов'янознавства*. – Вип. 52. – 2002. – С. 125–134.
8. Ступак Н. Фонетичний компонент в образній системі поетичного твору / Н. Ступак // Сайт лінгвістичного гуртка. – Режим доступу : http://www.philology.kiev.ua/Lingur/art_9.htm
9. Борисова Е. Б. Художественный образ в английской литературе ХХ века: типология – лингвопоэтика – перевод : автореф. дис... докт. филол. наук : 10.02.04 ; 10.02.20 / Е. Б. Борисова; Нижегород. госуд. лінгв. ун-т. – Самара, 2010. – 20 с .
10. Thomson, James. *The Seasons*, edited with introduction and commentary by James Sambrook – Oxford : Clarendon Press, 1981. – 186 p.

References

1. Iermolenko, S. Ia. (2007). Methods stylistic research. *Ukrainian linguostylistics XX – beginning of XI. : System concepts and bibliographical sources (Ukrainska lnhvostylistyka XX – pochatku XI st. : systema poniat i bibliografichni dzherela)*, 13-17 (in Ukr.)
2. Moisiienko, A. K. (2002). Poetic text as a dynamic structure. *Linguistics (Movoznavstvo)*, 2-3, 3-9 (in Ukr.)
3. Zadornova, V. Ja. (1992). *Verbal and artistic work in different languages as a subject of linguistic research : Thesis of Doctor. Philology 10.02.04 "German languages"*. Moscow (in Russ.)
4. Koval'ova, T. P. (2000). *Linguopoetic features of the birth of the world of things in English prose of XVIII-XX centuries : Theses of Candidate of Philology 10.02.04 "German languages"*. Kyi'v (in Ukr.)
5. Filinjuk, V. A. (2006). *Figurative word in Emma Andiyevska's poetic system : Theses of Candidate of Philology 10.02.01 "Ukrainian language"*. Kyi'v (in Ukr.)
6. Budagova, L. N. (1997). Nature as the Dictionary of feelings : On one of the functions of nature in poetry. *Natura i kul'tura (Nature and Culture)*, 97-109 (in Russ.)
7. Petruhina, L. (2002). The landscape in the context of literary theory (based on Slavic poetry). *Problems of Slavonic Studies (Problemy slov'janoznavstva)*, 6, 125-134 (in Ukr.)
8. Stupak, N. *Phonetic component in the imagery of the poetic work*. Retrieved from http://www.philology.kiev.ua/Lingur/art_9.htm (in Ukr.)
9. Borisova, E. B. (2010). The artistic image in English literature of XX century: typology – linguopoetics – translation : Thesis of Doctor. Philology 10.02.04 ; 10.02.20 "German languages". Samara (in Russ.)
10. Thomson, James (1981). *The Seasons, edited with introduction and commentary by James Sambrook*. Oxford: Clarendon Press.

ZELENAYA Inna Alexandrovna,

Ph.D., assistant professor at the Department of German philology

and methods of foreign languages teaching

South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky

e-mail: zsa777green@ukr.net

LANDSCAPE AESTHETICS AS OBJECT OF LINGUISTIC POETIC ANALYSIS

Abstract. Introduction. Linguistic poetic study primarily focuses on the elements of expression that is the author's aesthetic manifestation of certain constants through the prism of poetic passages

tissue. In this respect, understanding the aesthetics of the landscape as the object of poetic linguistic analysis becomes of great importance.

The purpose of the article is the comprehension of aesthetics of the landscape as an object of linguistic research on the basis of English poetic means of pastoral poetry analysis of a narrative poem "Four Seasons" by James Thomson in correlation with its aesthetic meaning.

Methods. To achieve this goal the methods of thematic classification, semantic, comparative stylistic analysis and a method of lingua poetic interpretation of a literary text have been used.

Results. In poetry the landscape is considered to be one of the semantic and composite components performing graphic-expressive, emotional and aesthetic functions and being an important means of ideological and artistic content of the work deployment. Emotional-sensory perception of images is updated not only due to syntactic and phonetic expressive means, but also penetrates the layer of lexical description, causing the appearance of emotionally rich epithets sublimely poetic metaphors and comparisons and is amplified by the bright coloring of the landscape elements.

Originality. The language and poetic imagery of J. Thompson's idiostyle is distinguished by figurative speech dynamism, inherent semantic and aesthetic author's intention deployment, prevalence of lingua poetic constructs of landscape discourse. J. Thompson's landscape is represented in two-dimensional aspect performing both artistic and aesthetic functions. Such a landscape should be considered from the standpoint of the landscape aesthetics as it is "constructed" by aesthetic and poetic language constants implementation.

Conclusion. Explication of aesthetic sense of poetic discourse becomes possible through particular author's lingua poetic means comprehension in correlation with variable idiostyle and aesthetic-linguistic picture of the worldview of the master. The author's poetic means, embodied in the landscape passages of the poem are not only a generator of new figurative and poetic meanings, but also model artistic and aesthetic picture outlook in general.

Key words: English poetic discourse; artistic and aesthetic worldview picture; aesthetic function; poetic language constants; descriptive poem; poetic means; poetry phonics.

Надійшла до редакції 1.04.16

Прийнято до друку 14.04.16

УДК 811.161.1'42

ПАЛАТОВСКАЯ Елена Владимировна,
кандидат філологічних наук, доцент, докторант
Інституту філології Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
e-mail: epalatovska@mail.ru

НАУЧНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ ДИСКУРС В ВИРТУАЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ИНТЕРНЕТА

Статья посвящена многоаспектному исследованию мини-лекции как нового жанра научно-профессионального дискурса, характерного для современной интернет-коммуникации. Виртуальные мини-лекции имеют целый ряд лингвистических и экстралингвистических особенностей, однако они еще не были предметом специального изучения лингвистов. Большое внимание уделяется особенностям научно-профессиональной коммуникации в режиме онлайн, ее преимуществам и недостаткам. В работе дано определение и общая характеристика виртуальной мини-лекции, представлены ее инвариантные признаки, а также особенности когнитивно-дискурсивной организации и функционирования с позиции основных участников интеракции – адресанта и адресата научного сообщения. В выводах определены возможные точки пересечения позиций говорящего и слушающего для достижения общей цели компьютерно-опосредованного коммуникативного акта – освоения реципиентом новой информации.

Ключевые слова: интернет-дискурс, интернет-лингвистика, интернет-коммуникация, научно-профессиональный дискурс, мини-лекция, адресант, адресат.